

Лорка Федеріко Гарсія

Біографія

ГАРСІЯ ЛОРКА, Федеріко (García Lorca, Federico — 5.06.1898, Фуентевакерос — 9.08.1936, с. Віснар, поблизу Гранади) — іспанський поет і драматург. Гарсія Лорка — старший син Федеріко Гарсія, заможного орендатора, та Вісенти Лорки, шкільної вчительки. На формування поетичного світовідчуття Гарсії Лорки безумовний вплив справила культура древньої Андалузії, нерозривно пов'язана з природним середовищем, її легенди, пісні та свята. Дід Гарсії Лорки був музикантом-аматором, організатором сільських свят; баба мала славу чудового читця; батько добре грав на гітарі.

У селі Аскероса Гарсія Лорка відвідував приватну школу. 1909 р. родина переїхала у Гранаду, де хлопчик навчався у Школі Святого Серця Ісусового, одночасно займаючись музикою. 1914 р. він вступив на факультет літератури і філософії та факультет права Гранадського університету.

1915 р. датуються перші відомі вірші Гарсії Лорки, навіяні читанням улюблених поетів: Р. Даріо, А. Мачадо, Х.Р. Хіменеса. Гарсія Лорка брав участь у роботі гранадського Літературно-художнього центру. Його перший виступ у пресі — стаття "Символічна фантазія" до сторіччя від дня народження поета Хосе Серільї, вміщена в "Бюлетні" центру (лютий 1917 р.).

Улітку того ж року в складі групи студентів Гарсія Лорка подорожував по Іспанії під керівництвом професора теорії літератури і мистецтва М. Домінгеса Берруети. Підсумком поїздки стала перша книга — збірка шкіців у прозі та дорожніх нарисів "Враження і пейзажі" ("Impresiones y paisajes", 1918). Під час подорожі Гарсія Лорка познайомився з М. Унамуно й А. Мачадо.

1919 р. Гарсія Лорка переїхав у Мадрид і поселився у Студентській резиденції (вільному університеті), де жив до 1929 р., щороку навідуючись до Гранади. Написав романтичну п'єсу-казку "Метеликові чари" ("El maleficio de la mariposa"), перша постановка якої 22 березня 1920 р. в театрі "Еслава" виявилася невдалою. Достоїнство п'єси — в ідеї єдності людини з життям Космосу ("...Рівні всі перед Природою!").

Невдовзі побачила світ перша поетична збірка Гарсії Лорки — "Книга віршів" ("Libro de poemas", 1921). Вона об'єднала твори різних жанрів і ритмів: пісні, романси, строфи з рефренами, александрійський вірш. Збірка мала учнівський характер; у багатьох віршах відчутний вплив поетичного імпресіонізму Х.Р. Хіменеса, деякі образи запозичені з його "Сумних наспівів" (білі троянди, дощ, смуток, сльози):

Сьогодні вчуваю в серцітрепет сузір'їв лапятих, троянди сьогодні всі білі, як горе моє, як відплата... ("Осіння пісня", 1918, тут і далі пер. М. Лукаша) У зображенні пейзажу Гарсія Лорка йде слідом за А. Мачадо. Природа містить протилежні первні, і в цьому джерело її драматизму. Так, вода дарує життя, а місяць, навпаки, умертвляє все:

Зуби старого місяця
Барви слонової кості.
О, передодень смерті!.. ("Місяць і смерть",

1919)У липні 1922 р. у Гранаді проходив фестиваль канте хондо, організований Гарсією Лоркою разом з композитором М. де Фальєю. У своїй лекції "Кантехондо. Старовинний андалузький спів"("Elcante jondo. Primitivo canto andaluz", 1922) поет стверджує, що це "найдревніший спів у всій Європі", який об'єднує в собі іспанський дух і циганські риси.

"Поема про канте хондо" ("Poema del canto jondo", 1931), що створювалась у 1921—1922 рр., — цілісний твір, об'єднаний образами-лейтмотивами, місцем дії, єдністю часу. Головна тема "Поєми..." — життя під загрозою насильницької смерті, протистояння особистості та світу безодні міфічних стихій, безвихідність:

Де не гляну(о жах!) —скрізь у серцікінджал.("Перехрестя", 1922)Кожен цикл "Поєми... " присвячений долі однієї з пісень — жанрів канте хондо, котрі, як і сили природи, стають живими істотами: "Поема циганської сигірії" ("Poema de la siguriya gitana"), "Поема солеа" ("Poema de la solea"), "Малюнки Петенери" ("Grafico de la Pitenera") і т.д. Хоча в піснях присутні традиційні прийоми й образи, головне, що пов'язує поета з фольклором, — світопочування, не "місцевий", а "духовний" колорит. "З народної поезії слід брати її глибинну сутність і, можливо, ще дві-три колоритні трелі, але не можна по-рабському наслідувати її неповторні інтонації", — вважав Гарсія Лорка.

1927 р. вийшла друком наступна поетична збірка — "Пісні" ("Canciones").Другий шедевр Гарсії Лорки, присвячений долі андалузьких циганів, — "Циганське романсеро" ("Romancero Gitano", 1928). Поет творить власний міф, і створення його починається з метаморфоз: "Романс про царівну-місяцівну" ("Romance de la luna, luna"). Людина в ньому настільки злита з природою, що розчинення в ній загрожує смертю. Водночас збірка сучасна, у ній може йтися навіть про скороминуще. На відміну від традиційного міфу, цивілізація в Гарсії Лорке несе хаос.

Поет відроджує і трансформує старовинний іспанський жанр романсу; фольклорні не лише образи, повтори, символи, фрагментарна композиція. Майже всі романси Гарсії Лорки завершує поглядом увись, що співвідносить окремішню подію з усією світобудовою:

Святий Гавриїл у небопобравсь по сяйній драбині,а зорі в літеплі
ночібезсмертниками рябіли.("Святий Гавриїл")У 20-х рр. Гарсія Лорка продовжував створювати драматичні твори. В основу "Маріани Пінеди" ("Mariana Pineda", 1927) покладено народну легенду, розказану в романсі. Завдяки її розповсюдженості та мнозтву пророцтв, розкиданих по всій драмі, увага переноситься на внутрішній світ героїні. "Чарівна чоботарка" ("La zapatera prodigiosa", 1930) і "Любов дона Перлімпліна" ("Amor de don Perlimplin con Belisa en su jardin", 1933) типологічно близькі до народного фарсу; їхній конфлікт ґрунтується на безутішному коханні — одній із провідних тем творчості Лорки.

1928 р. Гарсія Лорка разом з іншими молодими літераторами створив у гранаді літературно-мисгецький журнал "Гальо" ("Gallo"), в якому опублікував декілька своїх оповідань.Через рік поет поїхав у США, відвідавши дорогою Париж і Лондон, де навчався на курсах англійської мови при Колумбійському університеті.

На рубежі 20—30-х рр. Гарсія Лорка створив своєрідний триптих: книгу віршів "Поет у Нью-Йорку" ("Poeta en Nueva York", 1931), п'єси "Публіка" ("El publico", 1931, 1936) і "Колимині п'ять років" (1931). Ці твори вирізняються у доробку письменника своєю найбільшою близькістю до авангарду і сюрреалізму.

Десять циклів збірки, що зовні видаються хаотичним щоденником, змальовують панораму життя сучасного міста. Незважаючи на багатолюдність цього світу, в ньому немає окремих особистостей, є лише бездушні юрми: "Панорама натовпу, який вонітує" ("Paisaje de la multitud que vomita"), "Панорама натовпу, який мочиться" ("Paisaje de la multitud que orina"), людина ж безмежно самотня. Один із лейтмотивів збірки — смерть; на відміну від "Циганського романсеро", вона втрачає свою таємничість і стає буденним явищем: "Щодня убивають у Нью-Йорку..."

Звернувшись у "Публіці" до сюрреалістичної драматичної техніки і трансформуючи її, Гарсія Лорка протиставляє один одному два театри: "відкритий" і "похований у віках". Одна з провідних тем його п'єси — розширення сфери свободи особистості, її право на постійні імпровізації.

"Коли мине п'ять років" розвиває образи, теми, мотиви поезії Гарсія Лорка. Передусім, це твір про іспанську, донкіхотську мрію, яка може бути згубною. П'єса побудована за принципом симетрично-зворотного повторення. Два символи — Реальності і Сну — протистоять один одному, перетинаються різні простори. Головний герой — Час, із яким намагаються боротися персонажі, які є різними масками однієї і тієї ж людини.

1931 р. з'їзд Федерації іспанських студентів вирішив створити пересувний університетський театр "Ла Баррака" ("Балаган"). Гарсія Лорка очолив його. Влітку 1932 р. театр давав спектаклі, їздячи по країні. Одна з вершин творчості Гарсії Лорки — андалузькі трагедії. Конфлікт у них народжується із зіткнення буденності та поезії. Герої намагаються здобути внутрішню свободу, але ці пошуки закінчуються смертю. Уже в назві першої з п'єс — "Криваве весілля" ("Bodas de sangre", 1933) — поєднуються несумісні поняття: свято й убивство. Події "Йерми" ("Yerma", 1934) впливають з характеру героїні, цілісного та зосередженого на одному бажанні — стати матір'ю. Трагедія Росіти ("Dona Rosita la Soltera del lenguaje de las flores", 1935) в тому, що нічого не відбувається; безвихідь полягає у неможливості кінця.

"Дім Бернарди Альби" ("La casa de Bernarda Alba", 1936) задумувався як перша спроба "театру соціальної дії". П'єсу можна розглядати як заключну частину трилогії, присвяченої долі жінки ("Криваве весілля", "Йерма"). Родинне вогнище, яке має бути овіяне теплом і затишком, стає символом злоби та безумства, кліткою, з якої немає виходу.

Останні поетичні твори Гарсії Лорки — "Плач за Ігнасіо Санчесом Мехіасом" ("Llanto por Ignacio Sanches Mejias", 1935), присвячений знаменитому матадорові, й "Тамаритянський диван" ("Divan del Tamarit", 1935), що відроджує древні жанри касиди та газелі, — занесені до Іспанії арабською поезією.

У липні 1936 р. Гарсія Лорка виїхав з Мадрида до Гранади, де невдовзі розпочався

фашистський заколот. 18 серпня поет був заарештований і наступного дня розстріляний неподалік від Гранади. Ще впродовж сорока років після загибелі Гарсії Лорки його творчість перебувала під забороною. Лише після смерті Франко відбулося відкрите вшанування Гарсії Лорки на його батьківщині, у Фуентевакерос.

В Україні перші переклади творів Гарсії Лорки з'явилися у 30-х роках ("Романс про іспанську жандармерію" в перекладі М. Іванова). Пізніше їх перекладали Л. Первомайський, Д. Павличко, І. Драч, М. Ільницький, Ю. Покальчук, В. Харитонов, В. Колодій, П. Марусик, Л. Олевський, М. Москаленко, О. Пахльовська та інші. Лірика Г. Л. у перекладі М. Лукаша була вперше видана в Україні 1969 р. в серії "Перлини світової лірики". До образу Гарсії Лорки зверталися українські поети Д. Павличко, І. Драч, Б. Олійник, Л. Забашта, П. Дорошко та ін. П'єси Гарсії Лорки "Дім Бернарди Альби", "Кохання дона Перлімпліна", а також вистава "Канте хондо" (за мотивами однойменної збірки) йшли в театрах Києва, Чернігова, Кіровограда, Луганська та інших міст.

Є. Діанова